

Útjelző, avagy élmények és tanulságok

BESZÉLGETÉS HALÁSZ GYÖRGGYEL, SZEGED ELSŐ KISZ-TITKÁRÁVAL

Március 21. A Tanácsköztársaság kikiáltásának ünnepe, s egyben a KISZ megalakulásának évfordulója is. Azt ugyebár majd mindannyian tudjuk, hogy 1957 tavaszán bontott zászlót az ifjúsági szövetség ezen a néven. De arról vajon hányan hallottak, hogy a fogalom — KISZ — korábban is ismert volt, s épp Szegeden.

„A város felszabadulását követően négy nappal a párt helyi szervezetének irányításával zászlót bontott a KISZ. A szegedi fiatalok 1944. október 15-én a párt házbán alakuló ülést tartottak, ahol Komócsin Zoltán ismertette a KISZ nyolc pontból álló programját... A megválasztott szervező bizottság tagjai lettek: Halász György, ifj. Komócsin Mihály, Komócsin Zoltán, Laczkó István, Ladányi Benedek, Törköly Ferenc és Török István. Titkárnak Halász Györgyöt választották.” (Részlet Lénárd Béla: A haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében című politikai füzetéből.)

MIRE GONDOL EGY KERESKEDŐINAS?

Már egy órája barangolunk az 1944 év végi, 1945 eleji események között, amikor sikerül rákérdeznem az alapvető adatokra. Halász György ugyanis önéletrajzában sokat fontosabbnak tartja ezt az időszakot. Abban persze egyetértünk — azt a bizonyos október 15-i KISZ-titkárválasztást, ahol ő került az épp csak szerveződő szegedi ifjúsági szövetség élére, nehéz megérteni az előzmények nélkül.

— 1923 augusztusában születtem Budapesten, de nem sokkal később már Szegeden éltünk. Mint minden gyermek életében, úgy az enyémben is meghatározó volt, hogy mit hallottam, tanultam szüleimtől. Ezért is emlétek két dátumot: 1904 és 1926. A korábbi édesapám párttagságának keltét jelzi, a későbbi pedig édesanyámét. Ugye, így már érthető, hogy amikor 1939-ben kereskedő tanulóként elkezdtem a nagyobb fiúk viszonylag önálló életét, én is természetesen éreztem — helyem van a szegedi munkásotthonban. Ha hozzáteszem, hogy tanulóársam volt Komócsin Zoltán és Lengyel Gusztáv is, már az is nyilvánvaló, nemcsak a szülői háztól kaptam támogatást a mozgalomhoz. Mivel szélesebb baráti köröm is a szegedi ifik közül került ki, a háború alatt egyértelmű volt hovatartozásunk. Aztán pedig már az a választás következett...

„DUNÁNTÚLON MÉG HÁBORÚZTAK”

Szívesen faggatnám tovább erről az időszakról, de az újra és újra előbukkanó emlékekből érzem, ő most egy későbbi, ha nem is sokkal későbbi korszakról beszélne.

— 1944 októberében egyelőre csak Szeged és környékének KISZ-szervezeteit tudtuk létrehozni, de már ezekben a napokban jöttek meghívások a mai Csongrád megye többi területéről is. Épp ezért alakítottuk meg vidéki osztályunkat, ahol Komócsin Zoltán és öccse, Mihály, Lajtai Vera, Hollós Ervin dolgozott.

— A feladat pedig...
— Mi más lehetett, mint a szervezés. Jártuk a településeket, agitáltunk, magyaráztunk, meg tanítottunk. S ez utóbbiból igencsak sokat kellett teljesítenünk, hiszen akkoriban jóformán semmit nem tudtak az emberek a szocializmusról, a Szovjetunióról, a kommunisták igazi cél-

jairól. Ezek a feladatok elkísértek a későbbi, a MADISZ-os korszakba is, hiszen miközben a Dunántúlon még javában háborúztak, 1945. január 7-én ez a szervezet váltotta fel Szegeden a KISZ-t. Ekkor már Komócsin Zoltán vezette a városi szervezetet, én pedig gazdasági vezetőként dolgoztam a fiatalok között. Persze nem szabad mereven funkciókban gondolkodnunk, hiszen akkoriban mindenkinek, mindenhez kellett értenie.

Halász György példákat is sorol a mindent követelő hétköznapiokról. Beszél a kisteleki népgyűlésről, ahol a párt fiatal agitátoraként tartott beszédet, a pusztaszeri, a sándorfalvi, az algyői és a szőregi gyűlésekről, ahol szintén az ifiket képviselte. Egy deszki út emlékeinél hosszabb ideig elidőzünk.

— Akkoriban több rendőrgyilkosság is történt ezen a településen. Kiküldtek, beszélnem kellett. Nem tudom már pontosan felidézni, mit éreztem a több tucatnyi ellenséges arc láttán, de az biztos, hogy sikerült kivágni magunkat, nekünk, szegedi, baloldali szónokoknak, hiszen éppén értünk haza. Azt tudom, elhangzott: támogatjuk a nemzetiségeket, de a reakciós bűnözőkkel szemben keményen fellépünk, bárhol is követik el tettüket. Biztos hogy érthették céljainkat az ottélők, és biztos, hogy sokan támogathatták is, mert a nagygyűlést követően több rendőrgyilkosságról hír már nem jött Szegedre és a helyi pártszervezet létszáma is a duplájára nőtt.

Halász György ezt az 1945 május elsejei deszki utat úgy mesélte, mint az akkor kialakuló kommunista mozgalom egyik sikerét. De a későbbiekben szólt az áldozatokról, a tragédiákról és a hibákról is. Szóba került az a brutális lengyelkápólnai emberölés, amely a felszabadulás utáni időszak első politikai párttitkár gyilkosságaként maradt meg a történelemben, s amit követően többek közt neki is ezen a vidéken kellett résztvenni a tanyaagitációkban, beszélni arról, mit ígérnek a kommunisták a háború utáni Magyarország lakóinak. „Nem volt könnyű, s nem volt veszélytelen sem, de csinálni kellett. A párt mondta, s mi, akkori fiatalok soha nem vitakoztunk a kiadott feladatokkal. Ma már azt is tudom: ez a fegyelem segítette leginkább munkánkat.”

Ez utóbbi gondolatokat a fiatalabb és idősebb párttagok kapcsolatának jellemzéseként említette Halász György. A párt akkori munkastílusáról pedig így beszélt:

— Mindennapi kapcsolat a társadalom legszélesebb rétegeivel, helyzet-állás a legváratlanabb helyzetekben, s annak tudata, hogy hibáinkért csak mi, s azonnal vállalhatjuk a felelősséget.

1945: HOGYAN TOVÁBB?

„1944. november 20-án már 200 főre emelkedett a taglétszám. KISZ-szervezet működött Kiskundorozsmán, Alsóközponon, Tápén és Sándorfalván” (részlet „A haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében” című füzetből).

Ezek az adatok a kialakuló ifjúsági mozgalom fokozatos erősödését jelzik. Amit viszont nem lehet számmal kifejezni: a legtöbbet vállaló ifjú kommunistákat nem nélkülözhetette a párt, s ezért a szervezést, az alapok lerakását követően legtöbbjük át is került a pártmunkások közé. Halász György 1945. március elején már az első pártiskola padjaiban ült, végzés után egy ideig még a MADISZ-nál dolgozott, majd a szegedi pártbizottság szervezési osztályának munkatársa lett.

A beszélgetésünk bevezetőjében az 1944—45-ös események előzményeit vázoltuk fel, csak úgy lehet teljes ez a portré, ha szót ejtünk az életút későbbi állomásairól is. Halász György dolgozott a párt Vas megyei titkárhelyetteseként, 1945—48. között a Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezetének egyik titkára volt, majd a Belkereskedelmi Minisztérium következett. Itt sem könnyű feladattal bízták meg: az állami kiskereskedelem kialakítása, a bolthálózat megszervezése tartozott hozzá. Az 50-es években a párt KB munkatársa volt, az ellenforradalmat követően pedig újra három évig Szegeden dolgozott, mint a kiskereskedelmi vállalat igazgatója. Az út újra Budapestre vitt — a fővárosi népi ellenőrzés vezetője lett, majd egy kerületi pártbizottsághoz került. 1978-ban egészségi állapotja miatt abba kellett hagynia az aktív munkát, de ahogy ő mondta: nem fogadta el a nyugdíjat. Nevetve hozzátette: — „Nem fogadom el azóta sem a nyugdíjas állapotot, mert úgy érzem, hogy valamit valahol még mindig tudok adni.”

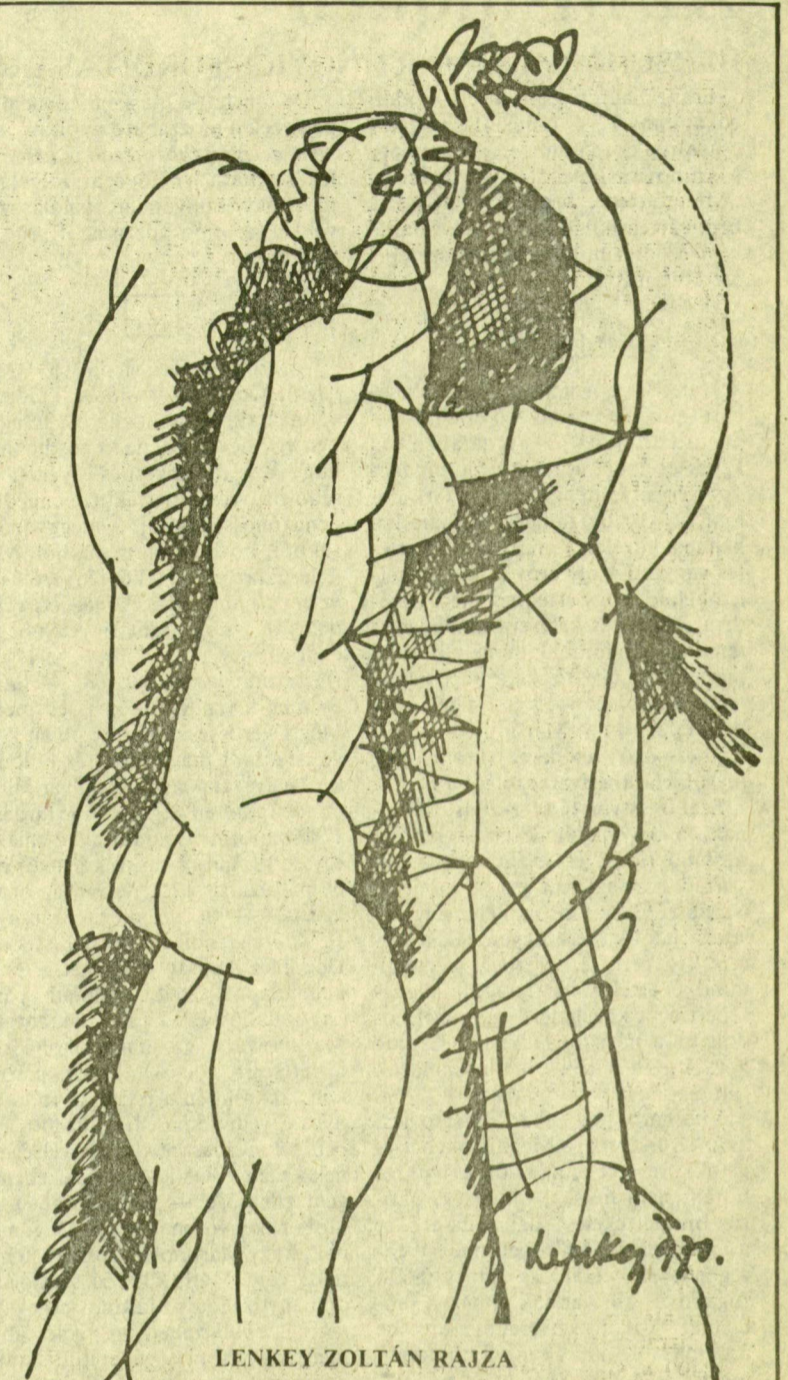
Jelenleg az Újpesti Gyapjúszövő Vállalat szaktanácsadójaként dolgozik, közben tanít, pártnapokat tart és ír is. „Útjelző” címmel átélte élményeiből szeretne olyan válogatást összeállítani, amely nemcsak olvasmányként érdekes, hanem tanulságként is szolgálhat a ma felnövő nemzedék számára.

ÉS A MAIAK?

Átolvasom az eddig leirtakat. Ön-kéntelenül adódik a kérdés: vajon mit tart a mai, kényelmesnek elkönyvelt ifjúságról egy olyan volt KISZ-es, akit egész életében a változtatás igénye irányított.

— Ma a fiatalok alapvetően más körülmények között élnek mint annak idején mi, így eltérőek a KISZ-munka közvetlen céljai, módszerei is. Ezért nem helyes mechanikus összehasonlításokat tenni. Nem értek egyet azokkal, akik mindig a „bezzeg a mi korunk”-ra hivatkoznak, szerintem az ifjúsági mozgalom ma is sok szép eredményt ér el. A sikerek ellenére mégis néha úgy érzem, a KISZ tömegbefolyása nem fejlődött a lehetőségekkel arányosan. Az ideológiai műveltség, a közügyek iránti lelkesedés, a politikai tájékozottság, a nemzeti és mozgalmi hagyományok ismerete és ápolása sokszor erősen hiányos. Az más kérdés, hogy ezért milyen mértékig lehet csak a fiatalokat okolni. Véleményem szerint többet beszélünk például a történelemoktatás hiányosságairól, mint amennyit teszünk azok javításáért. A fiatalok napi problémáinak megoldása mellett még kelle-ne tanítanunk őket a közös ügyért jobban lelkesedni, s elérni végre azt, hogy a mai generáció büszke legyen történelmünkre.

BÁTYI ZOLTÁN

LENKEY ZOLTÁN RAJZA

ZELEI MIKLÓS

Mondókám

éjszaka van
meríts a fényből
éjszaka van
meríts

éjszaka van
a fényből meríts
éjszaka van
meríts a fényből
abba ne hagyj

Szeged műemlékei

23. A MÉSZÁROS HÁZ

A Somogyi utca 11. alatti épület „Műemlék, „Mészáros-ház” néven ismert romantikus stílusban épült az 1860-as években.”

Egyemeletes lakóház a Somogyi és Bajza utca sarkán. Főhomlokzatának földszintjén lévő helyiségek között aránytalanul kicsi, faragott fa kapu, kovácsoltvas betétjében: „SM” és „N15”. Az emeleti középső ablakok gazdagabb díszítésűek, Bajza utcai oldalának mindkét szintjén ablakok sorakoznak. Emeletét konzolos, geometrikus sor zárja le. Lépcsőházi öntöttvas korlátján a virágszerű, kerek idomok dominálnak. L alakú udvari függőfolyosóját kőkonzolok tartják, kovácsoltvas rácsa egymásba

fonódó S alakzatok különleges rajzolata.

A ház tervezője ismeretlen, az építető Bálint Sándor szerint a Mészáros család volt. Annyi bizonyos, hogy 1861—68 között ezen a helyen, az akkori Kereszt és Bába utca sarkán Porgányi György a tulajdonos, az utca túloldalán laknak Mészárosék. Letzter 1872-es fényképsorozatán négy üzlettel, földig érő táblákkal, ablakain zsalugáterekkel látszik az épület. A nagyárvíz idején Hoffer Endréné a ház, míg az 1880-as évek után Schacz Mór és neje Schütz Róza a tulajdonos.

Földszintjének egy részén ideális helyet kaphatna Szeged patikamúzeuma.

PINTÉR LAJOS

Sanzon

Milyen világ ez,
micsoda világ,
a kés élet próbálom:
ujjam bögyét, na vágd.

Futva jön a kerten át
anyám,
kisfiam, kiáltja,
mit csinálsz.

A kertkapu, mint ingnyak,
nyitva áll,
befut egy csibe,
hangja cérnaszál.

Követ kapok föl,
tompa puffanás,
a gyöngye csibe-hát
úgy döng, akár a föld.

Biciklijén a postás
szellőcske tovaszáll.
Nem hozott ma hírt,
esőt, sem levelet.

Milyen világ ez,
micsoda világ,
lapjára tedd a kést,
az ujjad meg ne vágd.